

Oponentský posudek na habilitační práci dr. Michaela Kaylora: *“Arch-Priest of a Minor Cult”: A Critical Study of Forrest Reid*

Habilitační spis dr. Michaela Kaylora je kritickou biografickou studií Forresta Reida (1875-1947), nejvýraznějšího severoirského autora písničích v rámci uraniánské tradice anglické literatury. Michael Kaylor se ve své práci pokouší sledovat paralely Reidova života a tvorby k této tradici a současně jeho postavení v rámci této tradice přehodnotit.

Tak jako u ostatních uraniánských autorů nacházíme u Reida celoživotní orientaci na intelektuální a morální kulturu starověkého Řecka, přestože byl v Belfastu vzdálen od britských a hlavně londýnských uraniánských salónů své doby. Michael Kaylor zde polemizuje s většinovým názorem, že tato geografická vzdálenost byla současně duchovní vzdáleností, neboť Reid, jak Kaylor dokládá, udržoval intenzivní vztahy s řadou představitelů tohoto hnutí. Specifičnost Reidova postavení byla podle Kaylora v tom, že se mu v relativním ústraní v severním Irsku podařilo dosáhnout oné intenzity citění, kterou tolik obdivoval u Williama Wordsworthe (se kterým ho spojuje i jeho panteistické vnímání přírody) a Emily Brontëové, ale současně sdílet hodnoty a ideály svých uraniánských přátel mimo Irsko.

Jedním z hlavních premis Reidova filozofického postoje navazujícího na pederastickou tradici antického Řecka a Říma, tak jak je zaznamenána v antických filozofických dílech, je kritika a antipatie k evropským křesťanským hodnotám, které považuje za příliš abstraktní („vrhly stín na fyzický svět“) a nelidské. (V jeho tvorbě často zdi kostela najednou mizí a objeví se řecký pastorální svět.) V Belfastu se celý život pokouší žít podle ideálů starořecké středomořské kultury, proto ho Kaylor nazývá belfástským Sókratem (262).

Reidově téměř pohanské sensibilitě byli blízcí zejména „krásní a vášniví“ řecko-římské, především arkadští bohové se svými lidskými nedostatky, kteří byli součástí fyzického světa: Pan a jinošský bůh a ochránce chlapců Hermes, kteří se v jeho dílech objevují znovu a znovu, neboť sexualita je ve většině jeho románů zahalena prostřednictvím úniku do snového řeckého pohanského pastorálního světa. To, co bylo pro Reida „skutečným životem“ – jeho erotická pederastická touha – musel navenek tajit, avšak Kaylor polemizuje s názorem, že Reid byl ve svém životě pouze puritánským pederastou a že své touhy pouze přetavoval do svých eroticky sugestivních literárních děl. Absence větší explicitnosti v jeho románech (kterou kritizoval jeho literární přítel E.M. Forster) však vždy byla součástí uraniánské tradice. Dvěma krajními póly uraniánství byly od dob Platóna na jedné straně puritánské („austere“) postoje a na druhé straně smyslné, karnální, hédonistické postoje, jak je reprezentoval Oscar Wilde a kruh jeho přátel. Reid vždy postoje Oscara Wilda kritizoval a Kaylor toto jednostranné hodnocení Wilda sdílí. Wildovy pohádky jsou ale přece ztvárněním etických a estetických pederastických ideálů, proč nejsou zmíněny?

Reid podle Kaylora reprezentoval paterovskou střední cestu mezi oběma póly: tu kterou původně v Platónově Symposiu představuje Pausanias – ctnostný citový pederastický vztah, který sleduje morální cíle a kde je pederastie součástí láskyplného vzdělávání a výchovy. Jak Kaylor podrobně dokumentuje, Reidova autocenzura se týkala jeho děl i věnování těchto děl. Jeho první dílo s pederastickou tematikou *The Garden God: A Tale of Two Boys* (1905) bylo věnováno Henry Jamesovi, který nelibě reagoval na spojení svého jména s touto novelou a tím se distancoval od pederastického podtextu i některých svých děl. Po tomto traumatizujícím zážitku se Reid stává ještě méně explicitní ve všech svých písemných projevech a vyjadřuje podiv nad tím, že citění, jež bylo v platónské filozofii přijatelné více než dva tisíce let, při svém převedení do světa fikce jím najednou být přestává.

Primárním zájmem Kaylora v této práci je sledování erotických motivů v životě Forresta Reida, proto je z jeho děl největší pozornost věnována jeho autobiografiím *The Apostate* (1926), příznačně pojmenováno po posledním předkřesťanském (pohanském) římském vladaři a *Private Road* (1940). Z jeho šestnácti románů jsou blíže charakterizovány zejména *The Garden God*, *Brian Westby* a *The Retreat*. Charakteristiky těchto a dalších románů dokládají, že Reid pojímá své úzké téma s výraznou originalitou a rozmanitostí: snový řecký pastorální svět, stírání hranice mezi realitou a fantazií, gotické prvky, prvky okultismu i realismus (*Following Darkness*), ale také potenciální destruktivnost, která někdy pederastické touhy doprovází (*Spring Song*). Kaylor ve své práci sleduje Reidovu uraniánskou ikonografii: někteří chlapi a mladí muži v jeho životě a tvorbě předčasně umírají a tím si zachovávají věčné mládí, čímž dochází k naplnění uraniánských ideálů. Reid si na druhé straně zachovává svébytnost a odlišnost od svých uraniánských kolegů svou ošidnou stylistickou jednoduchostí v porovnání s jejich provokativní složitostí.

Kaylor ve své práci rovněž systematicky sleduje recepci Reidova díla a zkoumá důvody proč se mu nedostalo kritického a čtenářského přijetí odpovídajícímu jeho talentu. Jako jeden z hlavních důvodů identifikuje Reidovu paterovskou distanci od témat keltské renesance a později od politických hnutí a ideologických a náboženských diskusí v Severním Irsku, které Reid pouze sarkasticky komentoval. Řecké pojetí krásy a neopaganismus byly pro něho konsistentně únikem i před belfastským sektarianismem.

V krátké úvodní české charakteristice Kaylorovy habilitační práce došlo při překladu k výraznému významovému posunu. Tato práce není „ucelenou kritickou studií díla severoirského spisovatele Forresta Reida,“ ale je ucelenou kritickou biografickou studií tohoto autora. Vzhledem k tomu, že Reid ve své tvorbě vždy ztvárňuje svou osobní zkušenost, tato biografická studie zahrnuje i rozbor tematiky jeho tvorby, primárně je však důraz na životě autora. V práci je na jedné straně souhlasně citován názor, že Reid je nejlepším kritikem svých děl, ale v jiné souvislosti (103-104) je doloženo, že Reid sám předpokládá aktivní roli čtenáře (a tedy potenciálně i kritika). V této souvislosti bych se chtěla zeptat, co vedlo dr. Kaylora k volbě neteoretického přístupu k tvorbě F. Reida. V práci, která deklaruje, že se zabývá erotickými prvky v životě a díle (7), by možné teoretické odkazy mohly zahrnovat práce zkoumající otázky identity, pojednání o pederastii v Dějinách sexuality Michaela Foucaulta i odkazy na současnou *queer theory*. Nejvíce prostoru je věnováno rozboru *The Retreat* (1936), ale i zde převažuje převyprávění příběhu, jak to odpovídá biografickému zaměření práce. Reidovo přehodnocení křesťanství je však v tomto díle mimořádně zajímavé a pederastický, jinošský „Adam“ a erotický had svou radikálností evokují Lawrencovo přehodnocení křesťanství v novele *Muž, který zemřel* (1929).

Tato dosud nejucelenější kritická biografie Forresta Reida je apologií tohoto autora a pederastické lásky, jež je chápána jako „předávání posvátného dědictví“ (322). Její ambicí bylo dokázat, že Reid si dodatečně také zaslouží ono významné místo, které v anglické literatuře náleží jeho uraniánským kolegům G.M. Hopkinsovi a Walteru Paterovi, neboť byl mistrem uraniánského románu a také (jak to o něm již před půlstoletím prohlásil Peter Coveney) „arciknězem jednoho malého kultu.“

Závěrem nutno konstatovat, že jde o materiálově bohatou, precizní a fundovanou kritickou biografii, která je doložena desítkami nepublikovaných dopisů i údaji o certifikátech narození, vzdělání a úmrtí řady osobností z okruhu F. Reida. Literárněvědný přínos práce vidím i v tom, že minuciózní biografické a bibliografické zkoumání koriguje a upřesňuje některé dosud platné teze. Kaylor např. polemizuje s obecně přijatým názorem, že po soudu Oscara Wilda

v r. 1895 se kulturní klima v Británii stalo ještě represivnějším. Jak dokládá, uraniánská díla po tomto datu naopak vycházejí s ještě větší frekvencí.

Habilitační práce Michaela Kaylora, PhD. splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v oboru anglická a americká literatura, proto ji doporučuji k habilitačními řízení.

V Praze, 28.6.2011

doc. PhDr. Anna Grmelová, CSc.
katedra anglického jazyka a literatury
PedF UK v Praze